

Είναι ο κανόνας της πλειοψηφίας δίκαιος κανόνας;

Στόχοι:

- Να κατανοήσουν οι μαθητές πως οι κανόνες, οι νόμοι και τα συντάγματα είναι εργαλεία που μας βοηθούν να επιλύσουμε προβλήματα και να αντιμετωπίσουμε τις κοινωνικές συγκρούσεις στην πηγή τους
- Να διερευνήσουν τη λειτουργία της δημοκρατικής λήψης αποφάσεων σε περιπτώσεις συγκρούσεων συμφερόντων ή αναγκών διαφόρων κοινωνικών ομάδων και μειονοτήτων
- Να ερευνήσουν τις έννοιες δημοκρατία, δικαιοσύνη, ισότητα καθώς και τις σχέσεις μεταξύ τους
- Να πειραματισθούν στη δημιουργία κανόνων για μια πιο δίκαιη αντιμετώπιση διαφορετικών συμφερόντων ή αναγκών διαφορετικών ομάδων

Διάρκεια: 3 ώρες

Προτεινόμενες τάξεις: Γ' Γυμνασίου – Γ' Λυκείου

Τι χρειαζόμαστε: Πίνακα, μαρκαδόρους, μεγάλα χαρτιά για τις ομάδες, σημειώσεις που παρουσιάζουν διάφορα δημοκρατικά μοντέλα διακυβέρνησης από διάφορες χώρες ²⁸

Προετοιμασία: Έρευνα σε διάφορα μοντέλα δημοκρατικής διακυβέρνησης διαφορετικών χωρών.

Πηγή: *Taking part in democracy. Lesson plans for upper secondary level on democratic citizenship and human rights education*, © Συμβούλιο της Ευρώπης²⁷ (προσαρμογή)

Θέματα: Δημοκρατία, ισότητα, δικαιοσύνη

Περιγραφή:

1. Περιγράφουμε στην τάξη την παρακάτω περίπτωση μελέτης και μοιράζουμε φωτοτυπίες με τα βασικά της σημεία σε όλους τους μαθητές.

Περίπτωση μελέτης: «Αθλητικός σύλλογος»

«Ένας αθλητικός σύλλογος έχει ένα μεγάλο αριθμό νέων που ασχολούνται με το ποδόσφαιρο (70%) και έναν μικρότερο αριθμό εξίσου καλών παικτών σκάκι (30%). Και οι δυο ομάδες παίρνουν μέρος σε αγώνες και πρωταθλήματα και έχουν επιτύχει την προσέλκυση νέων μελών. Κάθε μέλος πληρώνει το ίδιο ποσό ως ετήσια συνδρομή στο σύλλογο. Μια φορά το χρόνο γίνεται η ετήσια συνέλευση, κατά την οποία τα μέλη αποφασίζουν με πλειοψηφία τον τρόπο, με τον οποίο θα δαπανηθούν τα χρήματα του συλλόγου.

27. Η μετάφραση στα ελληνικά έχει γίνει έπειτα από έγκριση του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η απόδοσή της αποτελεί ευθύνη του Γραφείου της Υ.Α. στην Ελλάδα.

28. Χρήσιμες σύντομες σημειώσεις βρίσκονται στην αρχική πηγή της δραστηριότητας.

Η ομάδα του ποδοσφαίρου έχει μια μεγάλη λίστα από αιτήματα που περιλαμβάνουν μια σταθερή προμήθεια από νέες μπάλες, καινούργιες στολές για τους παίκτες και βελτιώσεις στο γήπεδο που προπονούνται. Οι σκακιστές χρειάζονται υλικό εξάσκησης για αρχάριους, βιβλία και περιοδικά, καθώς επίσης έναν μεγαλύτερο χώρο με περισσότερα σετ, τραπέζια και καρέκλες για να καλύψουν τις ανάγκες της ομάδας τους που μεγαλώνει σε μέλη. Κατά τη διάρκεια της συνέλευσης οι ποδοσφαιριστές και οι σκακιστές παρουσιάζουν τα αιτήματά τους. Έπειτα αποφασίζουν με πλειοψηφία. Κάθε χρόνο η ομάδα ποδοσφαίρου πλειοψηφεί και όλα τα χρήματα δαπανώνται σε δράσεις σχετικά με την ομάδα τους, ενώ οι σκακιστές πρέπει να ανεχτούν την κατάσταση και να συντηρηθούν με αυτά που έχουν.

Σταδιακά οι σκακιστές αρχίζουν να απογοητεύονται και να χάνουν την υπομονή τους. Άλλωστε και οι δικές τους ετήσιες συνδρομές πηγαίνουν τελικά σε επενδύσεις για την ομάδα ποδοσφαίρου. Αισθάνονται πως είναι μέλη δεύτερης κατηγορίας, ενώ κάποιιοι από αυτούς έχουν αρχίσει ήδη να εκφράζουν δειλά προτάσεις για διαχωρισμό του συλλόγου σε δύο διαφορετικούς. Οι περισσότεροι ποδοσφαιριστές διαφωνούν, αφού η πλειοψηφία αποφασίζει. Αυτό είναι δημοκρατία, το να χάνεις στην ψηφοφορία είναι μέρος του παιχνιδιού. Κάποιοι όμως από τους ποδοσφαιριστές αρχίζουν να σκέπτονται ότι αυτή η οπτική είναι λίγο απλοϊκή και πως δίκαιο θα ήταν να εξυπηρετηθούν και οι ανάγκες των σκακιστών. Πώς όμως;»

Από αυτήν την περίπτωση μελέτης προκύπτει ότι διαφορετικές ομάδες έχουν διαφορετικά συμφέροντα, τα οποία μπορεί να είναι ανταγωνιστικά μεταξύ τους. Όσο πιο περίπλοκη είναι μια κοινωνία τόσο αυξάνει το ενδεχόμενο να έχουμε σύγκρουση συμφερόντων. Η δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα προσφέρουν εργαλεία για να επιλύονται δίκαια, και άρα ειρηνικά, τέτοιου είδους συγκρούσεις.

2. Στη συνέχεια ρωτάμε την τάξη: «Ποιο είναι το πρόβλημα;» Καταγράφουμε λέξεις κλειδιά και ομαδοποιούμε τις απαντήσεις στον πίνακα, καθώς η συζήτηση εξελίσσεται όλο και περισσότερο γύρω από τις έννοιες «δημοκρατία» και «ισότητα». Προς το τέλος της συζήτησης οι μαθητές πρέπει να έχουν αντιληφθεί πως οποιαδήποτε λύση κι αν δοθεί απαιτεί κάποιου είδους συμβιβασμό. Για παράδειγμα, κάθε ομάδα του συλλόγου μπορεί να έρθει αντιμέτωπη με κάποια έξτρα έξοδα. Τονίζουμε ότι είναι σημαντικό να βρεθεί μια λύση που θα συνδυάζει τις αρχές της δημοκρατίας και της ισότητας.
3. Διευκρινίζουμε (εάν δεν έχει γίνει ήδη) πως μπορεί η περίπτωση μελέτης να είναι ένα απλό σχήμα, αλλά πως αντίστοιχες έννοιες (δημοκρατία, δικαιοσύνη, πλειοψηφία, μειοψηφία/μειονότητα) παρουσιάζονται συνεχώς σε μια κοινωνία και έχουν πολιτικές προεκτάσεις: από τη μια το ζήτημα «πλειοψηφία-μειοψηφία» θα πρέπει να επιλυθεί με τρόπο δίκαιο, καθώς η μειοψηφία δε θα δεχτεί να χάνει πάντα στις ψηφοφορίες και να παραμελούνται οι ανάγκες της. Από την άλλη, δημοκρατία σημαίνει πως η πλειοψηφία έχει το δικαίωμα να παίρνει τις αποφάσεις στα χέρια της. Εξηγούμε στην ομάδα πως πρέπει να δημιουργήσει μια «νομοθεσία» που να γεφυρώνει αυτές τις δυο αρχές.
4. Δίνουμε στους μαθητές σημειώσεις που παρουσιάζουν ορισμένα δημοκρατικά μοντέλα

διακυβέρνησης από διάφορες χώρες. Χωρίζουμε την τάξη σε μικρότερες ομάδες (4-6 άτομα κάθε μία) και ζητάμε να φτιάξουν ένα νομοθετικό σχέδιο, με το οποίο θα μπορέσουμε να ξεπεράσουμε το πρόβλημα της επίμονης μειοψηφίας που συνεχώς χάνει το δίκιο της. Η νομοθεσία αυτή μπορεί να συμπεριλαμβάνει τρόπους λήψης αποφάσεων, αλλά και κανονισμούς γύρω από την κατανομή κεφαλαίων. Οι ομάδες πρέπει να λάβουν υπόψη τους ότι ο αθλητικός σύλλογος είναι ένας μικρόκοσμος της κοινωνίας και πως η νομοθεσία τους πρέπει να αντανακλά το σύνταγμα μιας χώρας.

5. Κάθε ομάδα παρουσιάζει τις προτάσεις της μέσα σε πέντε λεπτά. Οι προτάσεις καταγράφονται στον πίνακα σύμφωνα με το παρακάτω σχέδιο:

Ερωτήσεις - Κλειδιά	ΟΜΑΔΑ 1	ΟΜΑΔΑ 2	ΟΜΑΔΑ 3	ΟΜΑΔΑ 4
Κατανομή κεφαλαίων. Πώς;				
Ποιος αποφασίζει για την κατανομή;				
Αυτονομία ομάδων;				
Πώς διασφαλίζεται η αποφυγή διακρίσεων;				

6. Καλούμε τις ομάδες να επιχειρηματολογήσουν για τις προτάσεις τους. Η ολομέλεια συζητά τις διάφορες απόψεις και προτάσεις που έχουν κατατεθεί, ενώ τα κύρια στοιχεία της συζήτησης καταγράφονται σε μια λίστα.

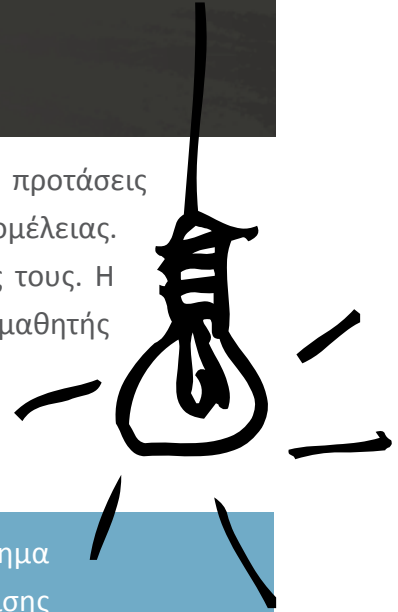
7. Αφού κάθε πρόταση εξετασθεί κάθετα σε σχέση με τον παραπάνω πίνακα, οι ομάδες καλούνται να εξετάσουν κάθε ζήτημα οριζόντια, σε σχέση με τις διαφορετικές προτάσεις που έχουν κατατεθεί. Συγκρίνουμε τις ιδέες και καταγράφουμε τα ευρήματά μας.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

- Με ποιον τρόπο αντανακλάται η πολιτική σε αυτή τη μελέτη περίπτωσης;
- Περίπλοκα ζητήματα, όπως το παραπάνω, είναι κατεξοχήν πρακτικά και όχι θεωρητικά σε μια κοινωνία. Κάθε κοινότητα καλείται να επιλέξει και γι' αυτό το λόγο χρειάζεται ένα συνταγματικό πλαίσιο. Πώς δομείται ένα σύνταγμα και πώς λειτουργεί στην πράξη;
- Υπάρχουν αντίστοιχα παραδείγματα με αυτό που είδαμε (πλειοψηφία-μειοψηφία) στην κοινωνία μας; Τι ζητήματα δημιουργούνται;

Ιδέες για τη συνέχεια

Οι ομάδες των μαθητών μπορούν να επεξεργαστούν ακόμη μια φορά τις προτάσεις τους έπειτα από τις παραμέτρους που εντοπίστηκαν στη συζήτηση της ολομέλειας. Μπορούν επίσης να παρουσιάσουν εκ νέου τις επεξεργασμένες προτάσεις τους. Η ολομέλεια στο τέλος ψηφίζει την καλύτερη/δικαιότερη νομοθεσία και κάθε μαθητής ξεχωριστά επιχειρηματολογεί για την ψήφο του.

Προτάσεις για δράση

Οι μαθητές αποφασίζουν να διερευνήσουν ένα αντίστοιχο πραγματικό ζήτημα που άπτεται του θέματος πλειοψηφίας-μειοψηφίας και δίκαιης αντιμετώπισης των αναγκών τους, το οποίο να τους αφορά άμεσα. Το ζήτημα αυτό μπορεί να σχετίζεται με την ευρύτερη κοινότητα, στην οποία ανήκουν (σχολική ή άλλη). Με τα παραπάνω προτεινόμενα εργαλεία οι μαθητές μπορούν να επεξεργαστούν ενδεχόμενες λύσεις και να τις παρουσιάσουν στην κοινότητα.

